

<https://doi.org/10.15407/np.71.383>  
УДК 021.2:502/504](477)“364”

### **Ірина Беззуб,**

науковий співробітник,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: irabezzub@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3561-5991>

Web of Science Researcher ID: GNP-5437-2022

### **Юрій Беззуб,**

старший викладач,

Інститут післядипломної освіти

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, 04053, Україна

e-mail: y.bezzub@kubg.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8259-4978>

Web of Science Researcher ID: GNM-9515-2022

Scopus Author ID: 57218449833

## **РОЛЬ БІБЛІОТЕК У ВИСВІТЛЕННІ ЕКОЦИДУ В УКРАЇНІ, СПРИЧИНЕНОГО РОСІЙСЬКОЮ АГРЕСІЄЮ**

У статті визначено функції та напрями роботи бібліотек у системі діяльності державних органів та інститутів громадянського суспільства, спрямованої на боротьбу з екоцидом в Україні, викликаного вторгненням Росії. Доведено, що російська агресія має ознаки воєнного екоциду.

Систематизовано форми роботи бібліотек із фіксації та моніторингу спричинених війною злочинів проти довкілля, інформування населення про екоцид, залучення світової спільноти для доведення факту екоциду в Україні. Окремо досліджено онлайн- та офлайн-заходи бібліотек з поширення інформації про екоцид в Україні.

*Ключові слова:* екоцид, воєнний екоцид, інформаційний центр, бібліотека, медіапростір, центр екологічної інформації, «Бібліотека відновлення».

Війна РФ проти України негативно впливає на всі сфери функціонування держави і соціуму, породжуючи глобальні виклики і загрози

© І. Беззуб, Ю. Беззуб, 2024

для життєдіяльності людей і навколишнього середовища. Ведення активних бойових дій на значній території України призводить до знищення українського довкілля.

Після повномасштабного вторгнення РФ в Україну екологічна проблематика набула особливої актуальності в діяльності державних інституцій, громадському й дослідницькому середовищі, адже йдеться про руйнування практично всіх складників українських екосистем.

Більшість дослідників стверджує, що російська воєнна агресія проти України має всі ознаки воєнного екоциду, тобто усвідомлених шкідливих дій, які можуть завдати серйозної і довгострокової, часто незворотної шкоди навколишньому середовищу [1].

Проблеми екоциду під час збройних конфліктів та в постконфліктних зонах є предметом уваги вітчизняних науковців, зокрема Т. Перги (екологічна політика, екологічна безпека), Н. Метеленко (біологічний та медичний аналіз екоциду та злочинів проти довкілля), К. Крупей (екологічні наслідки ракетних обстрілів акваторій України) та ін. Окремі аспекти екоциду в національному та міжнародному кримінальному праві досліджено у працях М. Куцевича, В. Рибачека, Р. Вереші, О. Мелень-Забрамної та ін. Екоцид як компоненту геноциду в Україні, військовий екоцид досліджують І. Вітюк, О. Попова.

Окремі аспекти екологічної освітньо-культурної діяльності бібліотек розглянуто в публікаціях Т. Астапенко (формування екологічної свідомості засобами інформаційно-бібліотечної роботи), І. Лемешевої (проблеми екології і роль бібліотек в екологічному вихованні населення), Н. Кунанець, О. Клименко, О. Сокур (роль бібліотек у захисті українського інформаційного простору в умовах воєнного стану, розробка методів виявлення фейкових новин), С. Сердюк, О. Вдовіної, Л. Кузнецової, Л. Туровської (діяльність бібліотек в умовах російської агресії проти України) та ін.

Джерельною базою дослідження стали тематичні матеріали сайтів бібліотек, бібліотечних блогів та сторінок у соцмережах. Важливим джерелом актуальних даних є також відомості з екологічних бібліотечних заходів – онлайн-зустрічей, конференцій, круглих столів тощо. Аналіз цієї інформації став основою для досягнення мети

статті – дослідження ролі бібліотек у висвітленні питань екоциду в Україні, спричиненого російською війною.

Для оцінки рівня зацікавленості українців проблемами екологічних наслідків війни, виявлення рівня їх критичності для конкретної людини та країни загалом, визначення джерел отримання громадянами відповідної інформації, стану обізнаності в цій темі тощо Київський міжнародний інститут соціології в рамках регулярного «Омнібусу» на замовлення Проєкту APENA2, який фінансується ЄС, провів всеукраїнське опитування «Думки і погляди населення України щодо екологічних наслідків війни: травень 2022» (<https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2022/11/10eb7631-9c8a-4422-bbbb-61fbfd8f641e-1.pdf>). За його даними, практично всі респонденти визнають наявність тих чи інших критичних екологічних наслідків повномасштабної війни. 50–67% респондентів вважають себе скоріше або цілком обізнаними щодо загроз для довкілля через ведення бойових дій; 50% респондентів визнають достатнім інформування державою/профільним міністерством про екологічні наслідки війни; 43% відзначили, що скоріше мають недостатньо інформації з цього питання. При цьому 58% респондентів визнають головним джерелом інформації телебачення і радіо, 31% – телеграм-канали, 25% – фейсбук [2]. На переконання дослідників, такі результати є вагомим чинником для посилення комунікаційної складової роботи Міндовкілля.

Після початку повномасштабного вторгнення Росії зросла частка екоцидної тематики в медіапросторі України. Однак, як стверджують фахівці Агенції медіамоніторингу та контент-аналізу «ЕЛ.БІ.АЙ.», які у 2023 р. на замовлення Ініціативи з розвитку екологічної політики й адвокації в Україні (ЕРАІУ), що здійснюється Міжнародним фондом «Відродження», провели дослідження «Довкілля та проблематика в публічному інформаційному просторі України», зростання уваги до потенційних загроз сприяє поширенню неправдивих або маніпулятивних відомостей. За результатами дослідження, 60% українців отримують відомості з телеграм-каналів, які часто не дотримуються принципів об'єктивності інформації та журналістських стандартів [3].

Сучасні українські бібліотеки органічно інтегровані у функціонування інформаційного суспільства. Вони мають у своєму

розпорядженні набір ресурсів для продукування, розміщення й тиражування перевіреної інформації, протидії інформаційним вкиданням, фейкам, маніпуляціям, активно формуючи медіаграмотність користувачів.

В умовах війни важливого значення набуває подальший розвиток віртуального бібліотечного простору, що здійснюється через сайти, сторінки, блоги, групи в соціальних мережах, фотоколекції, канали бібліотечного відео, онлайн-презентації тощо. Це сприяє розширенню вибору інформаційних та соціокультурних послуг, перетворюючи бібліотеки на відкритіші й доступніші заклади [4, с. 91].

У цьому контексті формування екологічної культури населення стало самостійним стратегічно важливим напрямом діяльності бібліотек в Україні в процесі їхнього поступового перетворення на центри екологічної інформації і суспільних ініціатив для реалізації цілей сталого розвитку, про що вже йшлося в одній із попередніх авторських публікацій [5].

Воєнна агресія РФ зумовила акцентування суспільної уваги на збитках, завданих навколишньому природному середовищу України. Бібліотеки формують довідково-бібліографічні апарати з екології, створюють тематичні бази даних, ведуть аналітичну роботу, розробляють методики надання екологічної інформації населенню.

Для надання оперативної бібліографічної інформації на тему російсько-української війни Державною бібліотекою України для юнацтва створено проєкт «Культурно-бібліографічний фронт». Між іншим, він надає доступ до важливих державних і громадських електронних ресурсів, що фіксують воєнні злочини російських окупантів, зокрема і проти довкілля. У рамках проєкту відділ періодичних видань підготував бібліографічні списки – «Екологічні виклики. Екологія майбутнього», «Екологічні наслідки війни. Екоцид України», «Війна як екологічний злочин» (<http://surl.li/ojlnxf>).

Інформаційно-бібліографічний відділ Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича створив добірку «Екоцид в Україні під час російсько-української війни: рекомендаційний бібліографічний список літератури» (<http://surl.li/bassio>). Відділ наукової інформації

та бібліографії Вінницької ОУНБ імені Валентина Отамановського випустив рекомендаційний бібліографічний список «Війна та її вплив на екологію: аналіз та наслідки» (<http://surl.li/apmomp>). У ньому вміщено інформацію про сайти з актуальною і корисною екологічною проблематикою, які можна використовувати для проведення тематичних виховних годин, «круглих столів», екодиспутів, вікторин, флешмобів, зустрічей з екологами, екоактивістами, днів, тижнів чи місячників екологічних знань, а також для підготовки віртуальних виставок, бібліографічних оглядів, рекомендаційних покажчиків, списків з екологічної проблематики тощо.

Фахівцями Сумської ОУНБ підготовлено дайджест «Екологія – “мовчазна жертва” війни» (2023 р.), який містить інформацію про екологічні загрози через російську військову агресію, прямі та непрямі наслідки бойових дій для довкілля, плани післявоєнної відбудови України (<http://surl.li/eoxutm>). Дайджест має додатки: екокнижки для дітей та дорослих, добірку екологічних онлайн-курсів, матеріали до години екології «Як природа підтримує нас у російсько-українській війні?», поради від Всесвітнього фонду природи WWF-Україна (WWF – міжнародна неурядова організація, що займається збереженням природи, дослідженнями та відновленням природного середовища) тощо. Ці матеріали допоможуть активізувати екологічне просвітництво в будь-якій бібліотеці територіальної громади.

На сайті бібліотеки Центральноукраїнського Національного технічного університету опубліковано веббіографічний покажчик «Екологічні проблеми України: наслідки війни», де зібрано наукові статті, тези конференцій, матеріали інтернет-видань та аналітичних відомств. Покажчик доповнений URL-посиланнями на джерела, анотаціями, цитатами із статей, ілюстрований фотографіями з інтернет-ресурсів (<http://surl.li/oxoutm>).

Оперативною реакцією на проблеми екобезпеки населення є систематизація Національною науковою медичною бібліотекою України науково-практичних видань з проблем довкілля України в умовах воєнних дій, воєнної екології та військово-медичної географії, представлених у фондах за останні п'ять років, що сприятиме

формуванню сучасних екологічних уявлень та розробленню нових стратегій і технологій взаємодії з природою [6, с. 15].

Благодійним фондом «Бібліотечна країна» започатковано проєкт «Бібліотека відновлення», покликаний сформувати експертний список книжок, які мають бути в кожній бібліотеці, для інформаційного забезпечення повоєнної відбудови України. Він забезпечить архітекторам, будівельникам, представникам місцевої влади, зацікавленим громадянам доступ до сучасної літератури про виклики війни, серед яких одне з цільних місць посідає екоцид [7].

Перспективним напрямом діяльності бібліотек у висвітленні екоциду є робота Центрів екологічної інформації. Створення такого центру в Херсонській ОУНБ ім. Олесь Гончара дало змогу книгозбірні стати базовим центром з питань довкілля та формування екологічної культури населення Херсонщини. Центр започаткував проєкт «Екологія в умовах війни», в рамках якого користувачі можуть отримувати новини про стан довкілля регіону і всієї України. На своїй вебсторінці співробітники центру розповідають про щоденні втрати для довкілля через бойові дії. Зокрема, аналізується загроза зникнення Національних природних парків Херсонщини, висвітлюється стан справ в окупованому росіянами біосферному заповіднику Асканія-Нова, значні пошкодження природних комплексів Національного природного парку «Кам'янська Січ», Азово-Сиваського національного природного парку, воєнний злочин та акт екоциду – знищення греблі Каховської ГЕС, руйнівні наслідки від окупації та боїв для водойм, вплив російської агресії на довкілля інших країн [8].

Бібліотека-філія № 2 ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького м. Миколаїв, яка позиціонує себе як Міський центр екологічної інформації та культури, щороку бере участь в організації науково-практичної конференції «Миколаївські міські екологічні читання «Збережемо для нащадків»». Темою XVI читань (2023 р.) стала важлива для Миколаєва проблема «Водні ресурси Миколаївського регіону: стан, загрози, перспективи розвитку» [9].

Традиційними для бібліотек є проведення заходів з нагоди Міжнародного дня екологічних знань (15 квітня), Дня довкілля (третя субота квітня), які третій рік поспіль відбуваються в умовах війни.

Фахівцями бібліотеки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя спільно з кафедрою географії, туризму та спорту до Міжнародного дня екологічних знань проведено тематичне бінарне заняття «Екоцид в Україні: масштабний злочин Росії проти довкілля України» [10]. Наукова бібліотека Херсонського державного університету до Всесвітнього дня здоров'я довкілля презентувала віртуальну виставку «Екологія України в умовах повномасштабній війни» (<http://surl.li/iaaqaf>), Наукова бібліотека Сумського національного аграрного університету – «Екологічна просвіта. Сотні бід від екоциду» (<http://surl.li/tjwpgq>). Для студентів Миколаївського національного аграрного університету фахівці Центру екологічної інформації та культури м. Миколаїв провели День екології «Екологічна безпека. Виклики сьогодення», під час якого розглянули питання «Наслідки війни для навколишнього середовища Миколаївщини: погляд у майбутнє» (<http://surl.li/jdtqio>).

Публічні бібліотеки використовують різноманітні екологічні проекти, щоб у доступній формі донести до користувачів інформацію про вплив воєнних дій на екологію, завдані війною збитки, тривалість їхніх наслідків для навколишнього середовища нашої країни. Зокрема, екологічний лікбез «Екоцид – без права на життя» (Центральна бібліотека для дорослих Білоцерківської ЦБС імені Петра Красножона; <http://surl.li/adfdvi>), «Екологічні наслідки війни» (Білоцерківська бібліотека-філія № 2; <http://surl.li/mbwxjd>); круглий стіл «Екоцид: 10 наслідків війни Росії проти України для довкілля» (Цуцилівська сільська бібліотека Івано-Франківської області; <http://surl.li/ridskx>); День інформації «Екоцид та злочини проти довкілля», інформаційна година «Природа і війна», екологічні роздуми «Довкілля – мовчазна жертва війни», книжкова виставка «Війна руйнує природу України» (бібліотека-філія № 7 ЦБС Білої Церкви; <http://surl.li/loqmhv>); екологічний дайджест «Екоцид: як потерпає природа України від російської орди» (Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олеся Гончара; <http://surl.li/nrgwmk>); відеоінформ «Екоцид в Україні» (Лубенська публічна бібліотека імені Володимира Малика; <http://surl.li/izgikd>); відеопрезентація «Військові злочини проти довкілля, або Екоцид»

на ютуб-каналі Херсонської обласної бібліотеки для юнацтва імені Бориса Лавренюва; <http://surl.li/ullexa>).

Ще однією формою роботи бібліотек є організація конкурсів дитячих малюнків, виставок картин тощо.

Співробітники Харківської обласної бібліотеки для дітей провели конкурс дитячого малюнка «Рай, перетворений на пекло. Зупиніть екоцид в Україні!» На виставці експонувалися малюнки дітей, на яких відображені жахіття, що принесла в Україну російська окупація. Виставка дитячих робіт мандрувала кількома містами України та Польщі і стала дієвим засобом привернення уваги до проблеми екоциду. Згодом у Харківській музично-театральній бібліотеці імені К. С. Станіславського відбулася виставка картин досвідчених художників, що занурюють у красу довоєнної України, та дитячих малюнків на тему: «Рай, перетворений на пекло», які закликають до покарання терористів [11].

У 2024 р. Національна бібліотека України для дітей, Українська асоціація працівників бібліотек для дітей, Державна екологічна інспекція України, Національна спілка художників України провели Всеукраїнський конкурс плакатів до Всесвітнього дня Землі «Майбутнє планети у наших руках!» Мета конкурсу – привернути увагу до проблеми знищення природи України внаслідок війни, виховати у дітей дбайливе ставлення до навколишнього середовища та розкрити у їхній творчості прагнення до відновлення та збереження природних ресурсів у світі та в Україні [12].

Таким чином, у науковому дослідницькому середовищі і медійному просторі повномасштабне вторгнення Росії в Україну за цілями і наслідками дедалі частіше оцінюється як екоцид, екологічний тероризм або воєнний екоцид.

Наслідки російської збройної агресії для екологічної безпеки України вже нині оцінюються як катастрофічні, про що свідчать зафіксовані екологічні злочини і поточні підрахунки завданих екологічних збитків. Ідеться про те, що злочини російської армії, спрямовані як проти життя людей, так і довкілля, мають не лише військову, політичну, а й свідому геноцидну ціль. Навіть коли українські території будуть повністю деокуповані, українська земля десятиліттями буде знешкоджувати наслідки російської

агресії та спроб перетворення України на територію, непридатну для проживання і ведення господарської діяльності.

Бібліотеки активно залучені у створення й функціонування системи моніторингу стану навколишнього природного середовища, документування екологічних наслідків російсько-української війни, фіксування реальних обсягів завданої шкоди, приєднання міжнародної спільноти для доведення факту екоциду в Україні, майбутнього відновлення навколишнього природного середовища, пошуків способів притягнення РФ до відповідальності за воєнний екоцид.

В умовах російсько-української війни бібліотеки урізноманітнюють свою діяльність як центри громадських ініціатив та екологічної інформації, спрямовану на боротьбу з екоцидною політикою Росії в Україні. З цією метою бібліотеки розширюють набір інформаційних та соціокультурних послуг для населення. Вони реалізують різноманітні екологічні проєкти, проєкти з надання оперативної бібліографічної інформації з екоцидної проблематики, доступу до важливих державних і громадських електронних ресурсів, що фіксують злочини російських окупантів проти довкілля. Співробітники бібліотек створюють систематизовані покажчики і збірники наукових, науково-популярних видань з проблем довкілля України в умовах воєнних дій; формують рекомендаційні бібліографічні списки і бази зведеної інформації про сайти з актуальною екологічною проблематикою, які можна використовувати для проведення тематичних публічних, наукових, виховних заходів.

Окремим перспективним напрямом діяльності бібліотек у висвітленні воєнного екоциду є робота центрів екологічної інформації при бібліотеках. Важливого значення в умовах війни набуває подальший розвиток віртуального бібліотечного простору, що здійснюється через сайти, сторінки, блоги, групи в соціальних мережах тощо.

Отже, сучасні українські бібліотеки активно включені в суспільне життя і відіграють важливу роль у виробництві, зберіганні, обробленні, передаванні екологічної інформації, створюючи інформаційно-комунікаційну базу для здійснення освітньо-культурних, наукових, соціально-економічних та інших проєктів екологічного спрямування.

## Список бібліографічних посилань

1. Беззуб І. Наслідки російської агресії в Україні для довкілля. *Громадська думка про правотворення*. 2022. № 6. С. 8–16. URL: [https://nbuviap.gov.ua/images/informaciyni\\_vidanya/grom\\_dumka/2022/Gromadska\\_dumka\\_2022\\_6.pdf](https://nbuviap.gov.ua/images/informaciyni_vidanya/grom_dumka/2022/Gromadska_dumka_2022_6.pdf) (дата звернення: 25.05.2024).
2. Думки і погляди населення України щодо екологічних наслідків війни: травень 2022 року. *КМІС*. 2022. 10.06. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1119&page=1> (дата звернення: 01.06.2024).
3. Довкіллева проблематика в публічному інформаційному просторі України. *Міжнародний фонд «Відродження»*. 2023. 12.12. URL: <https://www.irf.ua/publication/dovkillyeva-problematyka-v-publichnomu-informacijnomu-prostori-ukrayiny/> (дата звернення: 25.05.2024).
4. Бурміс І. Віртуальний простір публічних бібліотек Одещини як один з факторів успішного функціонування сучасної бібліотеки. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі* : зб. матеріалів П'ятої міжнар. наук. конф. (23–24 черв. 2022, Київ) / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. С. 91–93. URL: [https://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/28.06.22-\\_Zbirnyk-materialiv\\_-2022-1.pdf](https://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/28.06.22-_Zbirnyk-materialiv_-2022-1.pdf) (дата звернення: 29.05.2024).
5. Беззуб І. Сучасна бібліотека як осередок формування екологічної культури в Україні. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2022. Вип. 64. С. 342–362. <https://doi.org/10.15407/nr.64.342>
6. Пасько І. Науково-практичні видання з проблем стану довкілля України в умовах воєнних дій в фондах ННМБУ: 2014–2023 рр. *Трансформація діяльності медичних бібліотек України в реаліях сьогодення* : зб. матеріалів XXI Міжнар. наук.-практ. конф. (15–16 листоп. 2023, Київ) / Національна наукова медична бібліотека України. С. 14–15. URL: <https://emed.library.gov.ua/vydannia-nnmbu/transformatiia-diialnosti-medychnykh-bibliotek-ukrainy-v-realiakh-sohodennia-2> (дата звернення: 25.05.2024).
7. Бібліотека відновлення України. *Благодійний фонд «Бібліотечна країна»*. 2024. 5.05. URL: <https://livelibrary.com.ua/projects/recovery-library-of-ukraine/> (дата звернення: 23.05.2024).

8. Новини. Події. *Центр екологічної інформації м. Херсон*. URL: <http://eco.ks.ua/> (дата звернення: 02.06.2024).

9. Збережемо для нащадків: у Миколаєві відбулися XVI міські відкриті екологічні читання. *Миколаївська міська рада*. 2023. 27.11. URL: <https://mkrada.gov.ua/news/19879.html> (дата звернення: 02.06.2024).

10. Бінарне тематичне заняття «Екоцид в Україні: масштабний злочин Росії проти довкілля України». *Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя*. 2024. 20.04. URL: <http://www.ndu.edu.ua/index.php/ua/component/k2/item/6965-binarne-tematychnе-zanyattya-ekotsyd-v-ukrayini-masshtabnyy-zlochyn-rosiyi-proty-dovkillya-ukrayiny-do-mizhnarodnoho-dnia-ekolohichnykh-znan> (дата звернення: 23.05.2024).

11. Рай, перетворений на пекло. *Харківська спеціалізована музично-театральна бібліотека імені К. С. Станіславського*. 2023. 31.07. URL: <https://mtlib.org.ua/2023/07/31/raj-peretvorenyj-na-peklo/> (дата звернення: 02.06.2024).

12. «Майбутнє планети у наших руках!»: в НБУ для дітей визначили переможців Всеукраїнського екологічного конкурсу малюнків. *Міністерство культури та інформаційної політики України*. 2024. 23.04. URL: <https://mcip.gov.ua/news/majbutnye-planety-u-nashyh-rukah-v-nbudlya-ditej-vyznachyly-peremozhcziv-vseukrayinskogo-ekologichnogo-konkursu-malyunkiv/> (дата звернення: 02.06.2024).

## References

1. Bezzub, I. (2022). Naslidky rosiiskoi ahresii v Ukraini dlia dovkillia [Consequences of Russian aggression in Ukraine for the environment.]. *Hromadska dumka pro pravotvorennia – Public Opinion on Law-Making*, 6, 8-16, [in Ukrainian]. Retrieved May 25, 2024, from [https://nbuviap.gov.ua/images/informaciyni\\_vidanya/grom\\_dumka/2022/Gromadska\\_dumka\\_2022\\_6.pdf](https://nbuviap.gov.ua/images/informaciyni_vidanya/grom_dumka/2022/Gromadska_dumka_2022_6.pdf)

2. Dumky i pohliady naselennia Ukrainy shchodo ekolohichnykh naslidkiv viiny: traven 2022 roku [Opinions and views of the population of Ukraine regarding the environmental consequences of the war: May

2022]. (2022). *KMIS – KIIS* [in Ukrainian]. Retrieved June 1, 2024, from <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1119&page=1>

3. Dovkillieva problematyka v publichnomu informatsiinomu prostori Ukrainy [Problems of the environment in the public information space of Ukraine]. (2023). *Mizhnarodnyi fond “Vidrozhennia” – “Renaissance” International Foundation* [in Ukrainian]. Retrieved May 25, 2024, from <https://www.irf.ua/publication/dovkillyeva-problematyka-v-publichnomu-informacijnomu-prostori-ukrayiny/>

4. Burmis, I. (2022). Virtualnyi prostir publichnykh bibliotek Odeschyny yak odyn z faktoriv uspishnoho funktsionuvannia suchasnoi biblioteky [Virtual space of public libraries of Odesa region as one of the factors of successful functioning of the modern library]. In *“Information, communication and knowledge management in the globalized world”. Proceedings of the International Scientific Conference, 23-24 June 2022* (pp. 91-93). [in Ukrainian]. Retrieved May 29, 2024, from [https://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/28.06.22-\\_Zbirnyk-materialiv\\_-2022-1.pdf](https://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/28.06.22-_Zbirnyk-materialiv_-2022-1.pdf)

5. Bezzub, I. (2022). Suchasna biblioteka yak osередok formuvannia ekolohichnoi kultury v Ukraini [The modern library as a center of ecological culture formation in Ukraine]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 64, 342-362 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/np.64.342>

6. Pasko, I. (2023). Naukovo-praktychni vydannia z problem stanu dovkillia Ukrainy v umovakh voiennykh dii v fondakh NNMBU: 2014-2023 rr. [Scientific and practical publications on the problems of the state of the environment of Ukraine in the conditions of military operations in the funds of NSMLU: 2014-2023]. In *“Transformation of the activity of medical libraries of Ukraine in today’s realities”. Proceedings of the XXI International Science and Practice Conference, 15-16 November 2023* (pp. 14-15) [in Ukrainian]. Retrieved May 25, 2024, from <https://emed.library.gov.ua/vydannia-nnmbu/transformatysiiadiialnosti-medychnykh-bibliotek-ukrainy-v-realiakh-sohodennia-2>

7. Biblioteka vidnovlennia Ukrainy [Library of restoration of Ukraine]. (2024). *Blahodiinyi fond “Bibliotechna kraina” – Charitable*

*Foundation “Library Country”* [in Ukrainian]. Retrieved May 23, 2024, from <https://livelibrary.com.ua/projects/recovery-library-of-ukraine/>

8. Novyny. Podii [News. Events]. *Tsentr ekolohichnoi informatsii m. Kherson – Environmental Information Center, Kherson* [in Ukrainian]. Retrieved June 2, 2024, from <http://eco.ks.ua/>

9. Zberezhemo dla nashchadkiv: u Mykolaievi vidbulysia XVI miski vidkryti ekolohichni chytannia [Let’s preserve it for posterity: the 16th city opens environmental readings took place in Mykolaiv]. (2023). *Mykolaivska miska rada – Mykolaiv City Council* [in Ukrainian]. Retrieved June 2, 2024, from <https://mkrada.gov.ua/news/19879.html>

10. Binarne tematychnе zaniattia “Ekotsyd v Ukraini: masshtabnyi zlochyn Rosii proty dovkillia Ukrainy” [Binary thematic class “Ecocide in Ukraine: Russia’s large-scale crime against Ukraine’s environment”]. (2024). *Nizhynskyi derzhavnyi universytet imeni Mykoly Hoholia – Mykola Gogol Nizhyn State University* [in Ukrainian]. Retrieved May 23, 2024, from <http://www.ndu.edu.ua/index.php/ua/component/k2/item/6965-binarne-tematychnе-zanyattya-ekotsyd-v-ukrayini-masshtabnyy-zlochyn-rosiyi-proty-dovkilliya-ukrayiny-domizhnarodnoho-dnia-ekolohichnykh-znan>

11. Rai, peretvorenyi na peklo [Paradise turned into hell]. (2023). *Kharkivska spetsializovana muzychno-teatralna biblioteka imeni K. S. Stanislavskoho – K. S. Stanislavskyi Kharkiv Specialized Music and Theater Library* [in Ukrainian]. Retrieved June 2, 2024, from <https://mtlib.org.ua/2023/07/31/raj-peretvorenyj-na-peklo/>

12. “Maibutnie planety u nashykh rukakh!”: v NBU dla ditei vyznachyly peremozhstiv Vseukrainskoho ekolohichnoho konkursu maliunkiv [“The future of the planet is in our hands!”: the NLU for children has determined the winners of the All-Ukrainian environmental drawing competition]. (2024). *Ministerstvo kultury ta informatsiinoi polityky Ukrainy – Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine* [in Ukrainian]. Retrieved June 2, 2024, from <https://mcip.gov.ua/news/majbutnye-planety-u-nashyh-rukah-v-nbu-dlya-ditej-vyznachyly-peremozhcziv-vseukrayinskogo-ekologichnogo-konkursu-malyunkiv/>

Стаття надійшла до редакції 15.08.2024.

**Iryna Bezzub,**

Research Associate,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: irabezzub@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3561-5991>

Web of Science Researcher ID: GNP-5437-2022

**Yurii Bezzub,**

Senior Lecturer,

Department of Historical and Civic Education

Institute of In-Service Training

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

18/2 Bulvarno-Kudriavska St., Kyiv 04053, Ukraine

e-mail: y.bezzub@kubg.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8259-4978>

Web of Science Researcher ID: GNM-9515-2022

Scopus Author ID: 57218449833

**The Role of Libraries in Covering Ecocide in Ukraine Caused by Russian Aggression**

The article presents the study of the role of libraries in highlighting the problem of ecocide in Ukraine, caused by the Russian military invasion.

The source base of the research is the materials of library websites, library blogs, pages in social networks, where information about ecocide in Ukraine accumulates.

It has been proven that Russian aggression has signs of military ecocide.

The functions of libraries are defined, and the directions and forms of their work in the system of activities of state bodies and institutions of civil society aimed at combating military ecocide, are analyzed. It was noted that libraries are actively involved in documenting environmental crimes, monitoring the state of the environment, public awareness of the extent of damage, involvement of the international community in proving the fact of ecocide, solving problems of future restoration of nature, etc.

It was emphasized that in the wartime, libraries diversify their activities as centers for public initiatives and environmental information aimed at combating Russia's ecocidal policy: they implement projects to provide operational bibliographic information on ecocidal issues, provide access to state and public electronic resources that record crimes against the environment, create systematized indexes and collections of scientific and popular scientific publications

on environmental problems in wartime, etc. It was determined that the work of environmental information centers at libraries and further development of the virtual library space is a promising area of activity of libraries in the coverage of military ecocide.

A general conclusion is made about the integration of libraries in the functioning of the information society, their significant role in the production, processing, storage, transmission of environmental information and the creation of an information and communication base for educational, cultural, scientific, socio-economic projects in ecological direction.

*Keywords:* ecocide, military ecocide, information center, library, media space, environmental information center, "Recovery Library".